

- 1. 2 12

72 5 1150 10-10
102 100

9(47)
2-50

1978 1978

30 MAY 2016
JAN 2006

ՀԱՅ ՅԵՂ. ԴԱՇԵՆՈՒԹԱՆ

Գրադարան «Աշխատանք»-ի № 8.

1426

ԻՆՁ Ի

ՀԻՄՆԱԴԻՐ

ԺՈՂՈՎԸ

Ռուս. թարգ. օր. Լ. Յարուժիկեան

1426

Թիֆլիս

Տպարան «Աշխատանք»

1917

02 MAY 2013

2814

9(47)
L-50

ԻՆՉ Է ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԸ

Լիբիյն

Այն բոլորից, երբ յեզափոխական
բանակը և բանւորները խորտակեցին
հին միանեծան, բռնապետական կար-
գը և թագաւորին գահընկեց արին,
Ռուսաստանում հարց ծագեց՝ ինչպէս
ուսանեցին կարգաւորեն մեր ազազայ
պետական կեանքը և ով պէտք է հա-
զայ այդ:

Կեանքը ինքը պատասխանում է
դրան:

Ինչո՞ւ էր մինչև հիմա ուսւ ժողովուր-
դը դժւար, ծանր կացութեան մէջ ապ-
րում, ինչո՞ւ Ռուսաստանում կեանքը
լի էր ցաւերով, արցունքներով, թըշ-
ւառութիւններով, անարդարութիւն-
ներով, բռնութեամբ ու կեղեքումներով:

1426

343-2001

Այդ նրանից էր առաջ գալիս, որ ժողովուրդը ինքը չէր կառավարում երկիրը և ոչ էլ ինքն իր համար օրէնքներ հրատարակում: Նրա համար օրէնքներ հրատարակում էին ուրիշները, որոնց ձեռքին էր իշխանութիւնը:

Իսկ իշխանութիւն ունեցողներն այնպիսի օրէնք էին տալիս, որ իրենց համար ձեռնտու լինեն և ոչ թէ ժողովրդի. նրանք իրենց մասին էին մտածում և ոչ թէ ժողովրդի:

Հետեապէս եթէ ժողովուրդը կամենում է բարեխաղ իր կեանքը՝ նա պէտք է իշխանութիւնը իր ձեռքը վերցնի, ինքը պէտք է մշակէ օրէնքները, որոնցով երկիրը պէտք է առաջնորդւի, կառավարւի: Իմանալու համար՝ թէ ժողովուրդը որ օրէնքներն է իր համար ամենալաւը համարում--երկու ճանապարհ կայ:

1-ին ճանապարհը.— Կարելի էր մէկ

մէկ հարցնել երկրի չափահասներին: Այս ձևը, (որ կոչւում է *պլեբիսցիտ* կամ *րեֆերենդում*) գոյութիւն ունի Զւիցէրիայում մի քանի պետական հարցերի վերաբերմամբ:

2-րդ ճանապարհը.— Կարելի է ամբողջ երկրից հաւաքել պատգամաւորներ, ենթադրենք ամեն 10,000 չափահաս քաղաքացիներից և քաղաքացուհիներից 1 պատգամաւոր և յանձնարարել այս վստահեալ մարդկանց՝ մշակել այն հիմնական օրէնքները, որոնցով պէտք է ապագայում ապրի և կառավարւի Ռուսաստանը: 1-ին ձևը շատ բարդ է, ուստի աւելի յարմար է 2-րդ վրայ կանգ առնել, այսինքն թողնել ժողովրդի պատգամաւորների ժողովին, ժողովրդի լիազօրներին՝ հիմնել նոր կարգ, ասել է թէ՛ հաւաքել *Հիմնադիր ժողով*:

Իրօք, ինչ պայմաններում Հիմնադիր

Ժողովը ամբողջ ժողովուրդի կամքը կարտայայտի:

Միայն այն ժամանակ, եթէ Հիմնադիր Ժողովի պատգամաւորները ընտրւեն երկրի ընդ որ չափահաս ազգաբնակութեան կողմից՝ առանց սեռի, կրօնի, ազգի և դասակարգի խտրութեան՝ սկսած 20 տարեկանից, այսինքն երբ պատգամաւոր ընտրելու իրաւունքը կրնի ընդհանուր:

Սակայն այս բաւական չէ: Որպէսզի Հիմնադիր Ժողովը իսկապէս ամբողջ ժողովրդի կամքի արտայայտիչը լինի, անհրաժեշտ է, որ ձայնատուութիւնը՝ պատգամաւորներ ընտրելիս՝ լինի հաստատար, ուղղակի և զաւտանի:

Հաւասար ձայնատուութիւն նշանակում է, որ ամեն մի չափահաս քաղաքացու—կնոջը թէ տղամարդուն, տրւում է մի ձայն. բայց մի քանի երկրներում թէպէտ և ամբողջ չափահաս ազգաբնակութիւնը մասնակցում

է ընտրութիւններին, սակայն նրանց ձայները միահաւասար չեն. օր.՝ Անգլիայում, ովքեր ունեն կալւածներ—հող կամ գործարաններ, կամ էլ տներ — տարբեր տեղերում, նրանք իրաւունք ունին ձայն տալու պատգամաւորներին այդ բոլոր տեղերում, թէկուզ նրանք 100 տեղ էլ կալւածներ ունենան: Բելգիայում նրանք, ովքեր չունեն սեփականութիւն, ինչպէս բանւորները կամ մանր սեփականութիւն ունեցողները, ինչպէս գիւղացիները, միայն մի ձայն ունեն, իսկ աւելի հարուստ ժողովի իրենց հարստութեան կամ ընտանեկան դրութեան համեմատ ունեն 2—3 ձայն:

Այսպիսով Հիմնադիր Ժողով կարող էին մտնել կապիտալիստներն ու հողատէրերը և ժողովրդական մասսաների թշնամիները, այն պատճառով միայն, որ կապիտալիստներից և հողատէրերից ամեն մէկը օգտւում է շատ

ձայներից, իսկ բանւորներն ու գիւղացիները ունեն միայն մի-մի ձայն:

Ահա թէ ինչո՞ւ ամեն մի ընտրող միայն մի ձայն պէտք է ունենայ: Անգլիայում ժողովուրդը վերջին ժամանակներս պայքարում է դրա համար, պահանջում է, որ ամեն «մի մարդ ունենայ մի ձայն»:

Ուղղակի ձայնատուութիւն նշանակում է, որ ամեն մի չափահաս քաղաքացի ուղղակի տալիս է իւր մարդու անունը, որին ինքը վստահանում է, ինչպէս հաւատարիմ պաշտպանի իր իրաւունքների, իր շահերի: Հետեւապէս նա գիտէ, թէ ում է ուղարկում իր իրաւունքները պաշտպանելու:

Ժողովրդական իրաւունքների սահմանափակման համար լինում են, այսպէս ասած, երկաստիճան, եռաստիճան և մինչև անգամ բազմաստիճան ընտրութիւններ, այսպէս օր. ուսու գիւղացիները Պետական Դումայի համար

չէին ընտրում իրենց հաւատարիմ մարդուն, այլ գիւղական ժողովում ամեն 10 տուն ընտրում էր մի մարդու շըրջանային կենտրոնն ուղարկելու համար: Նրանք էլ հաւաքւում էին, ընտրում առանձին պատւիրակներ, սրանք էլ կրկին պատւիրակներ էին ընտրում: Եւ ահա այս վերջիններն արդէն ընտրում էին պատգամաւոր (դեպուտատ):

Այսպիսի կարգերում գիւղացին հաստատ չի էլ իմանում, թէ ո՞վ կօգտի իր ձայնից, իսկ պատւիրակների ամեն մի հետեւալ ժողով դառնում է աւելի ու աւելի սակաւաթիւ, սրանց վրայ հեշտ է ճնշում գործ դնել, հեշտ է դիմել կաշառքի. մի խօսք՝ հեշտ է ընտրել պատգամաւոր այն մարդուն, որը ժողովրդի և նրա երջանկութեան հետ գործ չունի:

Այդ պատճառով ժողովրդի համար կարևոր է, որ ընտրութիւնները լինեն ուղղակի, որպէսզի ամեն մէկը գիտե-

նայ, թէ ումն է ինքը պատգամաւոր
ուզարկում:

Դադարն ձայնատուութիւն նշանա-
կում է այն, որ ամեն մէկը տոմսակով
ձայն է տալիս այն մարդուն, որին կա-
մենում է պատգամաւոր ընտրել: Տոմ-
սակի վրայ զրաժ է լինում այն մար-
դու անունը, որին նա ուզում է ընտ-
րել: Տոմսակը դնում է ծրարի մէջ և
զցում քկղի մէջ:

Այս ձևով ոչ ոք չի կարող իմանալ,
թէ ով ումն է ձայն տալիս և դա հը-
նարաւորութիւն է տալիս ամեն մէկին
ազատ, իր խղճին լսելով, ընտրել
պատգամաւոր: Հակառակ դէպքում,
այսինքն եթէ ընտրութիւնները լինեն
բաց և ոչ թէ գաղտնի ձայնատու-
թեամբ, կախումն ունեցողները, ինչ-
պէս՝ բանւորն երը, գործակատարները,
գիւղացիները, մանր աստիճանաւորնե-
րը (չինովնի), առհասարակ խեղճ աղ-
քատ մարդիկ հնարաւորութիւն չեն

ունենալ ձայն տալու նրանց, ով իրենց
համար հաճելի է, վախենալով, որ նը-
րանք, որոնցից իրենք կախումն ու-
նեն—խաղէինները, տէրերը կարող են
վրէժ առնել իրենցից, իրենց զրկել
հացից, ամեն տեսակ տհաճութիւններ
պատճառել, ենթարկել ամեն տեսակ
հալածանքների:

Հարուստները, ազդեցիկները, որոնց
համար ցանկալի է, որ ժողովուրդը օ-
րէնսդիր իշխանութիւնից հեռու մնայ,
չատ լաւ հասկա ում են, թէ որքան
ձեռնտու է իրենց, որ պատգամաւոր-
ները բաց ձայն տան, ինչպէս անում
են Պրուսիայում. և միշտ պահանջում
են այդ, կեղծաւորաբար լայտաբարելով,
որ քաղաքացիները քաջութիւն պէտք
է ունենան բաց ու ազատ արտայա-
տել՝ թէ ումն են իրենք վստահանում:

Սակայն ինչ ձեռնտու է ժողովուրդի
թշնամիներին՝ այդ ձեռնտու չէ ժողո-

վուրդին. դրա համար պէտք է պահաջել գաղտնի ձայնաաւութիւն:

Եւ այսպէս, որպէսզի ժողովուրդը կարողանայ ապահովել իրեն ամեն մի ճնշումից, ապագայում ծառայ լինելուց, որպէսզի վերջապէս նա լինի իր հողի տէրը, որ ինքը հազար տարի ջրել է իր քրտինքով և արիւնով, նա ինքը պէտք է հիմնի ապագայ կեանքի հիմքերը, այնպէս որ էլ երբեք բաց չթողնի իր ձեռքից իշխանութիւնը. միայն այդ ժամանակ ժողովուրդը կունենայ արդար, ամբողջ ժողովուրդի համար օգտակար օրէնքներ: Իսկ դրա համար հարկաւոր է Հիմնադիր ժողով գումարել, որը պէտք է բաղկացած լինի ժողովուրդի ներկայացուցիչներից՝ ընտրւած ընդհանուր, ուղղակի, հաւասար եւ գաղտնի ձայնատուութեամբ:

Եթէ ընտրութիւնները այս ձևով լինեն՝ Հիմնադիր ժողովում ամենից շատ պատգամաւորներ կլինեն գիւղա-

ցիներէից և բանւորներից, որովհետեւ Խուսափածում գիւղացիներն ու բանւորները աւելի շատ են և նրանք, իհարկէ, կմշակեն այնպիսի հիմնական օրէնքներ, որոնք օգտաւէտ կլինեն ամբողջ ժողովուրդի, ողջ երկրի համար բարիք կլինեն:

Ժողովուրդը պէտք է լաւ հասկանայ այս, պէտք է հասկանայ, ինչպէս այդ հասկանում են հարուստներն ու մեծամեծները, որ ում ձեռքին որ իշխանութիւնն է, նա և բարձր կեանք է վարում, նա և օգտուում է դրանից, որպէսզի հրատարակի իր համար, բայց ոչ ժողովուրդի համար օգտակար օրէնքներ:

Իզուր չէ, որ հարուստներն ու մեծամեծները աշխատում են իշխանութիւնը իրենց ձեռքում պահել և ժողովուրդին մօտ չեն թողնում: Իզուր չէ, որ բոլոր պետութիւնների ժողովուրդները երկար և յամառ կռիւ էին մղում օրէն-

սղիւր գործունէսութեանը մասնակցելու իրաւունքի համար, ժողովուրդները սկսեցին հետզհետէ դիտակցել, որ ով իշխանութիւն և իրաւունք ունի օրէնքներ հրատարակելու, նա և հնարաւորութիւն ունի իր ձեռքը ձգելու երկրի հարստութիւնները, ամբողջ հողը և ստիպելու ուրիշներին աշխատել իր օգտի, իր շահի համար:

Ո՞ւմ ձեռքին են հողերը, լճերը, հողի մէջ թաղւած հարստութիւնները—քարածուխը, հանքերը, նաւթը: Ո՞ւմ ձեռքին են արհեստանոցները գործարանները:

Հարուստների և մեծամեծների ձեռքին, նրանց ձեռքին, ուղբեր օրէնքներ տալու իշխանութիւն ունին, և զրանք այնպիսի օրէնքներ են տալիս, որ ապահովեն իրենց բոլոր յափշտակած հարստութիւնները և ժողովրդին պահեն հպատակութեան մէջ:

Իսկ երբ ժողովրդական մասսաները

սկսում են իրենց համար իրաւունքներ պահանջել, հարուստները ստիպւած նրանց գիշում են և դիմում զանազան հնարքների — խորտամանկութիւնների, որպէսզի մի կերպ ժողովրդի շատ չընչին մասին թողնեն օրէնսդրութեան գործին մասնակցելու:

Այսպէս, օրինակ, Աւստրալիայում, երբ ժողովրդին պէտք է իրաւունքներ տային և ժողովրդին թոյլ տային ընտրութիւններին մասնակցելու, ընտրելու իրաւունք տաին բոլորին, կարծես ընդհանուր ընտրական իրաւունք էին մտցրել, սակայն ամբողջ ժողովուրդը բաժանեցին դասերի՝ ազնուականների, վաճառականների, մեղանների և գիւղացիների: Ազնուականները պէտք է ընտրէին 85 պատգամաւոր, վաճառականները—40, մեղանները—100, իսկ գիւղացիք—170, իսկ զրանից ահա թէ ինչ ստացւեց. ազնուականներն ու վաճառականները քիչ են և նրանցից իւրա-

քանչիւր 30—40 հոգին ընտրում է 1 պատգամաւոր, իսկ աշխատաւորներից, որոնք չատ՝ չատ են, 30,000 մարդը ընտրում է 1 պատգամաւոր. այսպիսով հարուստի ձայնը 1000 անգամ աւել նշանակութիւն ունի, քան բանւորի կամ գիւղացու ձայնը. նշանակում է, որ ընտրութիւնները ընդհանուր են, բայց ոչ հաւասար, և ժողովրդին այս խորամանկութեամբ խաբել են:

Յետոյ գիտմամբ ընտրութիւնները նշանակում են լի օրերին, երբ ժողովուրդի բոլոր աշխատաւոր մարդիկ զբաղւած են գործով. եթէ աշխատանքի չգնան՝ նրանք աշխատավարձ չեն ստանայ, ուրեմն ապրել չեն կարող: Ի հարկէ ընտրութիւններին քիչ ժողովուրդ է գալիս, իսկ կառավարողներին՝ հարուստներին և մեծամեծներին այդ էլ պէտք է, — ինչքան քիչ բանւորներ և գիւղացիներ, այնքան շատ կլինեն հարուստները, այնքան շատ իշ-

խանութիւն կունենան, որ հրամայեն: Ընտրութիւնները պէտք է կայանան տօներին կամ կիրակի օրերը. այդ ժամանակ իրօք նրանք կլինեն ընդհանուր:

Դիմում են և ուրիշ խորամանկութիւնների. ընտրութիւնների համար երկիրը բաժանում են շրջանների, ամեն մի շրջանի մարդիկ, բոլորը պէտք է հաւաքւեն մէկ կամ երկու նշանակւած տեղերը. և ահա, որպէսզի ժողովուրդի մարդիկ քիչ գան ընտրութիւններին, նրանք ընտրական շրջանները այնքան մեծ են անում, օրինակ՝ 100 մերսո, որ ժողովուրդի համար ճանապարհը հեռու լինի, և նա հրաժարւի ընտրութիւններին մասնակցելուց:

Կամ թէ կարգաւորում էին, որ ընտրւած պատգամաւորները երկրին ձրի ծառայեն: Աղքատ մարդը, որ իր ամենօրեայ աշխատանքով է միայն ապրում, չի կարող ուրեմն պատգամաւոր

ձեռք-ձեռքի տւած պայքարեն ժողովուրդի ազատութեան համար: Ներանք չպէտք է մոռանան, որ առանց ազատութեան, առանց ժողովուրդի իշխանութեան, ժողովուրդը հողը ձեռք ձգել չի կարող:— չի կարելի այնպիսի օրէնք հրատարակել, որ ամբողջ հողը տրւի ամբողջ աշխատաւոր ժողովուրդին, այդ բոլորը հնարաւոր չի լինի եթէ ժողովուրդը իր ձեռքը չի ձգի օրէնքներ հրատարակելու իշխանութիւնը:

Դրա համար իմացէք, որ աշխատաւորների բարեկամները նրանք են, ովքեր պահանջում են ժողովրդական Հիմնադիր ժողով, ընդհանուր, հաւասար, ուղղակի և գաղտնի ձայնատուութիւն, ժողովրդական Հասարակապետութիւն, Ազատութիւն ժողովրդին և այնպիսի օրէնք, որ ամբողջ հողը պատկանի ամբողջ աշխատաւոր ժողովրդին, ովքեր պահանջում են՝

«Հող եւ Ազատութիւն»:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Գրադարան «Աշխատաւոր»-ի

ՀՈՅՍ ՏԵՍԱԽ № 7.

Վիլնիւս Լիբկոնէս

ՍԱՐԴԵՐԸ ԵՒ ՋԱՆՋԵՐԸ

Թարգմ. ուղւ. տիկ. Ա. Զուլխեան
գրին է 10 կոպ.

ՀՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ «Աշխատաւոր»-ի գրադարանի գրքոյկները

1. Ն. Բրեշկօ-Բրեշկովսկայա. — Ինչ պէտք է անել Հիմնադ. ժող. 5 կ.
2. Ն. Ա. Րուբակին. — Հողի սեփականութիւնը և համայնակսն սեփականութիւնը. 10 կոպ.

3. Վ. Խորէնի.—Ինչէ սոցիալիզմը.
գինն է 15 կոպ.

4. Փ. Փորէս — Խաղաղութեան գա-
ղափաւը. գինն է 10 կոպ.

5. Մեր ծրագիրը — Հայ Յ. Դաշնակ-
ցութեան ծրագրի պարզ քաջա
տրութիւնը) — գինն է 20 կ.

6. Կարմեղիկ.—Նոր լեռան բարոզը.
Թարգ. Տ. Յ. — 10 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, редакция «Ашхата-
воръ», Гановская ул. № 3.

Հ. Յեղ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՏԱԽՈՐ

Գիւղացիական եւ քանտրական
օրաթերթ

Խմբագրութեան հասցեն՝ Тифлисъ.
Гановская ул., № 3, редакция
«Ашхатаворъ».

ԳԻՆՆ Է 10 ԿՈՊ.

9(47)

L-50

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0415172

U.